

22 ta' Jannar, 1992

Imħallfin: -

**S.T.O. Joseph A. Herrera Bl.Can., Lic.Can., LL.D. -
President**

Onor. Carmel A. Agius B.A., LL.D.

Onor. Godwin Muscat Azzopardi Ll.D.

Mario Bezzina

versus

Albert Mizzi et noe

Kondizzjoni Potestattiva

Kawża dwar bilanċ ta' prezz pretiż f'kuntratt ta' Appalt.

Kien hemm kondizzjoni illi f'każ li l-partijiet ma jaqblux fuq xi obligazzjoni, dak li jiddeċidi l-Perit Arkitett impjegat tas-soċjetà konvenuta kien finali.

Kull modalità potestativa li tiddependi biss mir-rieda ta' dak li jobbliga ruħu hija nulla.

Il-Qorti ta' l-Appell ikkonfermat id-deċiżjoni ta' l-ewwel Qorti illi l-kondizzjoni "de quo" kienet nulla.

Il-Qorti: – Ikkunsidrat:

Is-sentenza ta' l-Onorabbli Qorti tal-Kummerċ tal-20 ta' Lulju, 1989 li minnha sar l-appell preżenti hi s-segweni:

“L-att ta' ċitazzjoni jaqra hekk:

Peress illi bi ftehim bejn il-partijiet tat-30 ta' Marzu, 1987, is-soċjetà konvenuta appaltat xogħlijiet ta' kostruzzjoni u xogħol ieħor konness fil-*Holiday Inn Beach Concession*, f'Tigne, Sliema;

U peress illi dawn ix-xogħlijiet kellhom isiru skond l-ispeċifikazzjonijiet u jithallsu bir-rati miftehma bejn il-partijiet fil-*bill of quantities* (Dok. "A");

U peress illi sussegwentement l-istess soċjetà konvenuta appaltati xogħol ulterjuri ta' natura simili lill-attur liema xogħol kellu jithallas in parti bl-istess rati miftehma bil-*bill of quantities* (Dok. A) u in parti skond kif miftehma direttament bejn il-periti

taż-żewġ partijiet, kif jiġi ppruvat fit-trattazzjoni;

U peress illi l-attur esegwixxa x-xogħlijiet kollha lilu appalti u għandu għalhekk jithallas minghand is-soċjetà konvenuta total ta' erbgħa u sebghin elf u tmienja u sebghin lira Maltija (Lm74,078);

U peress illi s-soċjetà konvenuta ħallset biss tlieta u ħamsin elf, sitt mija u tmenin lira Maltija (Lm53,680) u għalhekk għad għandha tagħti lill-attur il-bilanċ ta' għoxrin elf, tlett mija u tmienja u disghin lira Maltin (Lm20,398), iżda baqgħet inadempjenti nonostante diversi interpallazzjonijiet;

Jgħidu l-konvenuti *nomine* għaliex ma għandhiex din l-Onorabbli Qorti (1) tikkundannahom fil-kapaċità tagħhom premessa sabiex iħallsu lill-attur is-somma ta' Lm20,398, bilanċ dovut kif fuq ingħad;

Bl-ispejjeż, inklużi dawk ta' l-ittra ufficjali tat-18 ta' Awissu, 1987, tas-sekwestru kawtelatorju numru 702/88, bl-imghax legali u bl-ingunzjoni tal-konvenuti *nomine* għas-subizzjoni;

Is-soċjetà konvenuta preliminarjament eċċepiet illi l-azzjoni attriċi hi legalment insostenibbli in kwantu kif pattwit bejniethom fil-"*conditions of contract*" f'każ ta' disputa d-deċiżjoni ta' l-arkitett hi "*final and binding and without any recourse to the courts of law*, u kif inhu paċifiku, f'materja kuntrattwali l-ftehim hu liġi għall-partijiet kontraenti;

Din is-sentenza hija limitata għall-eżami u riżoluzzjoni ta' din l-eċċezzjoni biss u għalhekk l-eċċezzjoni fil-mertu mhix se

tiġi kkunsidrata;

1. Il-parti tal-“ftehim” li għalih qiegħda ssir riferenza mis-socjetà konvenuta qiegħda a fol. 50 – fid-dokument – *Conditions of Contract – specification – Bills of Quantities*, u tgħid hekk:

“In the case of a dispute arising between the owner and the contractor, the architects (recte architect’s) decision will be final and binding and without any recourse to the courts of law”;

L-attur jikkontesta dan il-“ftehim” fis-sens li jgħid illi waqt li huwa veru li ffirmat d-Dokument X – li għalih huwa l-ftehim – bid-data ta’ l-24 ta’ Marzu, 1987 u f’dan hemm riferenza għal “*The General Conditions and Preliminaries*” huwa jgħid, fuq dawn:

Omissis;

2. L-istess “*Conditions of contract*” jiddefinixxi ċerti termini hemmhekk użati:

(a) *The word “Employer/Owner” shall mean Messrs Tigne Development Company Ltd. (T.D.C.L.) on whose behalf the work is undertaken*” u din hija s-socjetà konvenuta u,

(b) *The word “architect” shall mean the Architect acting on behalf of and representing the “Employer”;*

3. Meta l-klawsola invokata tinqara flimkien mad-definizzjonijiet – għalhekk, f’termini ġuridiċi l-parafraasi tinqara

hekk: -

“Hija kondizzjoni tal-kuntratt li jekk il-partijiet ma jaqblux fuq xi waħda mill-obbligazzjonijiet li fih il-kuntratt, allura dak li jiddeċidi l-Perit Arkitett ikun finali u torbot il-partijiet u dawn ma jistgħux jirrikorru għall-Qrati. U billi skond id-definizzjoni msemmija l-Perit Arkitett huwa l-impjegat tas-soċjetà konvenuta - jiġi li qiegħda Prattikament tiddeċidi l-istess soċjetà konvenuta billi l-istess Arkitett huwa mqabba minnha għall-esekuzzjoni ta' l-istess kuntratt”;

L-artikolu 1053(2) jiddefinixxi: -

“Il-kondizzjoni potestattiva hija dik li tagħmel l-obbligazzjoni tiddependi minn grajja li waħda jew l-oħra mill-partijiet li jikkuntrattaw, tkun tista' gġiegħel jew li ma thallix li tigrì”;

Appena huwa neċessarju jingħad - qabel ma l-Qorti tipproċedi - li kull fejn il-liġi tuża t-termini “kundizzjoni” f'dawn l-artikoli ġenerali li huma l-qofol ta' l-obbligazzjonijiet - dan ifisser u huwa “*sinonimo di modalità e più particolarmente di oneri e cariche*” kif jispjegaw il-ġuristi kollha tat-tradizzjoni napulejonika - u l-kwotazzjoni hija - waħda bħal hafna - minn “*Delle Obbligazioni*” ta' G. Baudry - Lacantinerie u L. Barbe, Vol. II, p. 1, Vallardi, Milano, 1915;

Issa kull modalità potestattiva li tiddependi biss mir-rieda ta' dak li jobbliga ruħu hija nulla;

Jgħid l-artikolu 1056(1) Kap. 16:

“L-obbligazzjoni ma tiswiex meta tkun ikkuntrattata taht kondizzjoni li tagħmilha tiddependi biss mir-rieda ta’ dak li jobbliga ruħu”;

Fil-każ in materja, meta l-attur ma jaqbilx mas-soċjetà konvenuta, jew *vice-versa*, fuq xi waħda mid-*diversi obbligazzjonijiet li hemm fil-“Conditions of Contract”* allura l-istess impjegat tas-soċjetà konvenuta ċjoè l-istess persuna interessata minn dawk l-obbligazzjonijiet għandha raġun dejjem, b’mod finali u insindakabpli. Dan huwa manifestament assurdu u modalità simili qatt ma tista’ jkollha ebda effikaċja kontrattwali u l-ligi tiddikjara nulla kwalsiasi kondizzjoni li ġġib lil wiehed mill-kontraenti mhux **sugġett** ta’ l-obbligazzjoni, imma l-**ogġett** tagħha;

Għalhekk il-Qorti, ma tħossx li għandha l-bżonn li teżamina din l-eċċezzjoni mill-*punto di vista* tal-validità tal-kunsens, għall-istess, da parti ta’ l-attur, u qiegħda tiċhadha għar-raġunijiet fuq imsemmija;

Il-kawża tibqa’ ddifferita għall-kontinwazzjoni fil-mertu għas-seduta tal-Ġimgħa, 11 ta’ Awissu, 1989 biex dak inhar il-Qorti tgħaddi biex tinnomina Perit għall-prova teknika li trid issir;

Spejjeż ta’ din id-deċizzjoni għas-soċjetà konvenuta”;

Omissis;

L-ewwel aggravju ta’ l-appellanti huwa fis-sens illi mkien fil-każ preżenti ma ġie dedott, la fl-azzjoni u wisq anqas f’xi

eċċezzjoni, illi l-patt kontrattwali *de quo* huwa null jew annullabbli. Jidher għalhekk li l-ewwel Onorabbli Qorti agixxiet “*extra petita*” meta “*in parte proprio*” ddikjarat bħala nulla l-kundizzjoni inserita fil-“*Conditions of Contract*” u għalhekk is-sentenza appellata hija nulla;

Fuq dan l-aggravju, l-attur appellat eċċepixxa n-nullità ta’ l-appell tal-konvenuti *nomine* dan billi fit-talba tagħhom l-appellanti talbu biss ir-revoka tas-sentenza u ma talbux l-annullament tas-sentenza appellata;

Din l-eċċezzjoni ta’ l-appellat però hija evidentement inattendibbli billi t-talba ta’ l-appellanti tikkonforma ruħha ma’ l-artikoli 142 u 143 tal-Kodiċi ta’ Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili. Għalhekk l-istess eċċezzjoni qed tiġi miċhuda bl-ispejjeż relattivi kontra l-attur appellat eċċipjent;

Hija, però, ukoll inattendibbli s-sottomissjoni ta’ l-appellanti li l-ewwel Onorabbli Qorti ddeċidiet “*extra petita*”. Infatti l-klawsola *de quo* dahlet fl-istorja billi ssollevawha l-istess konvenuti appellanti u fil-kors tad-dibattiment qamet il-kwistjoni tal-validità *o meno* tagħha tant li l-partijiet ipprezentaw noti ta’ osservazzjonijiet prinċipalment orjentati fuq il-kwistjoni tal-validità ta’ l-istess. Hawn mhux il-każ jekk in-nullità tal-klawsola kelliex titqajjem b’eċċezzjoni jew b’kawża *ad hoc*; hawn *si tratta* ta’ każ fejn il-validità tal-klawsola bil-fors giet in ballo billi l-appellanti kienu qed jistrieħu fuqha waqt li l-appellat kien qed jattakka l-validità tagħha. Terga’, jista’ jżieded illi mhux biss l-ewwel Onorabbli Qorti ma ddeċidietx “*extra petita*” anzi ddeċidiet dak li kien konvenut li għandu jiġi deċiż ċjoè l-kwistjoni tan-nullità *o meno* tal-klawsola msemmija. Għalhekk dan l-ewwel

aggravju ta' l-appellanti *nomine* qed jiġi respint bl-ispejjeż kontra tagħhom;

It-tieni aggravju tal-konvenuti appellanti huwa fis-sens li l-kwistjoni tan-nullità tal-klawsola *de quo* ma kellhiex tiġi interpretata fl-ambitu tad-disposizzjoni relattiva fil-Kodiċi Ċivili għall-kundizzjoni potestativa. L-appellanti jzidu jgħidu illi, però, anke kieku si trattava ta' kundizzjoni potestativa, kif ġie deċiż diġà mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (Vol. XXXVIII-I-469) "Il-kundizzjoni potestativa hija valida jekk l-adempiment tagħha jkun jiddependi mill-volontà ta' l-istipulant jew ta' persuna oħra li ma tkunx dik li obbligat ruħha; mhix valida meta tkun tiddependi biss mill-volontà ta' min ikun obbliga ruħu";

Fil-fatt fil-fehma tagħha l-appellanti ma kellhomx għalfejn jiċċitaw minn dik is-sentenza għaliex apparti li ma fiha xejn gdid u essenzjalment tafferma dak li jgħid il-Kodiċi Ċivili fl-artikolu 1056(1) mhi ta' ebda utilità għas-soluzzjoni tal-każ għax ma tapplikax għalih;

Dana qed jingħad għax b'kundizzjoni potestativa din il-Qorti tifhem biss dak li jgħid l-artikolu 1052(2) tal-Kodiċi Ċivili u b'kundizzjoni potestativa nulla tifhem biss dak li jipprovdi l-imsemmi artikolu 1056(1) u xejn aktar;

Issa l-appellanti għabu diversi argumenti biex jipprovaw illi l-klawsola *de quo* hija waħda normalissima u ma fiha xejn illegali għaliex il-persuna li titqabbad għandha titqies li ser tagixxi *bhala bonus vir* u f'każ li d-deċiżjoni tiegħu ma tkunx hekk dejjem hemm id-dritt ta' aċċess għall-qrati;

Fuq dan din il-Qorti hasbet fit-tul u waslet għall-istess konklużjoni raġġunta mill-ewwel Onorabbli Qorti u ċjoè li hawn si tratta ta' kundizzjoni potestativa *sic et simpliciter* li tiddependi unikament mir-rieda ta' dak li obbliga ruħu fis-sens spjegat fis-sentenza appellata u frankament ma tarax x'għandha x'izzid fuq dak li hemm fis-sentenza appellata *multo magis* imbagħad meta si tratta proprju ta' każ ta' kunteġġi;

F'dan il-kuntest ukoll huwa totalment irrilevanti l-argument ulterjuri ta' l-appellanti li ċ-ċitazzjoni ma gietx formulata fuq il-bażi li l-attur soffra xi lezjoni minħabba l-operat tal-perit arkitett għax din il-konsiderazzjoni *semplicement* hija *rrilevanti una volta* ser jiġi ddikjarat li l-klawsola stess hija nulla;

Għal dawn il-motivi, tiċhad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata. L-ispejjeż ta' din l-istanza a kariku ta' l-appellant. L-atti qed jiġu rinvijati lill-ewwel Onorabbli Qorti għall-kontinwazzjoni skond il-liġi.
